

sépia (farbivo) - v úzkom význame druh priesvitného hnedého *farbiva*, vylučovaného sépiou obecnou (pozri *brúsenie*), chemicky dusíkatá zlúčenina; na svetle časom bledne; farbivo často zamieňané za *bister*; veľká farebná výdatnosť, rozpustnosť v alkáliách, nerozpustný vo vode a organických rozpúšťadlách; odfarbuje sa pôsobením kyselín a chlórových zlúčenín; používaný v *perokresbe* a *akvareli*; pozri *farby hnedé*, *lavírovanie*; *farbivo organické*

M. Schurmann: Čičmany v daždi (pero, sépia, akvarel, 1930)

J. Želibský: Figurálna kompozícia (pero, sépia, štetec, 1937)

sépia (živočích) - pozri *zvíra*

J. van Kessel st.: Zátišie s rybami (17.st.)

sepiolit/morská pena - Täubl: chemickým zložením vodnatý zásaditý kremičitan horečnatý; tvrdosť 2-2,5, hustota 2; bielej, sivej alebo žltastej farby; používaný na výrobu fajčiarskych potrieb a ozdobných predmetov; náleziská: Turecko, Španielsko, Grécko, Bosna a i.; pozri *materiál*; *drahokamy a polodrahokamy*

www: sépiolit je minerál kryštalizujúci v rombickej sústave, chemicky zásaditý kremičitan horečnatý - $\text{Mg}_4\text{Si}_6\text{O}_{15}(\text{OH})_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$

sépiová tlač - tlač sépiová

seppuku - rituálna samovražda, ktorú spáchal samuraj v prípade porušenia kódexu bušidó; následkom seppuku boli stiahnuté všetky obvinenia voči dotyčnému samurajovi; vzhľadom na to, že seppuku spôsobovala zranenia nezlučiteľné so životom, dochádzalo následne aj k jeho úmrtiu; samuraj si

najprv rituálnym krátkym mečom *wakizaši* spôsobil poranenie brucha, asistent samovraždy následne samovrahovi sťal hlavu; dôležité pri tom bolo aby telo padlo dopredu;

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Seppuku>

U. Kunikazu: Samuraj vykonáva seppuku (drevoryt, ukijo-e, 1850-1860)

septem artes liberales - lat. – „sedem slobodných umení“

september - čes. *září*; pozri *mesačné obrazy*

Mnich Pantaleone: September. Lisovanie hrozna (mesačný obraz a zverokruhové znamenie Panna, dlážková mozaika Katedrály Santa Maria Annunziata v Otranto, Taliansko, 1163 - 1165)

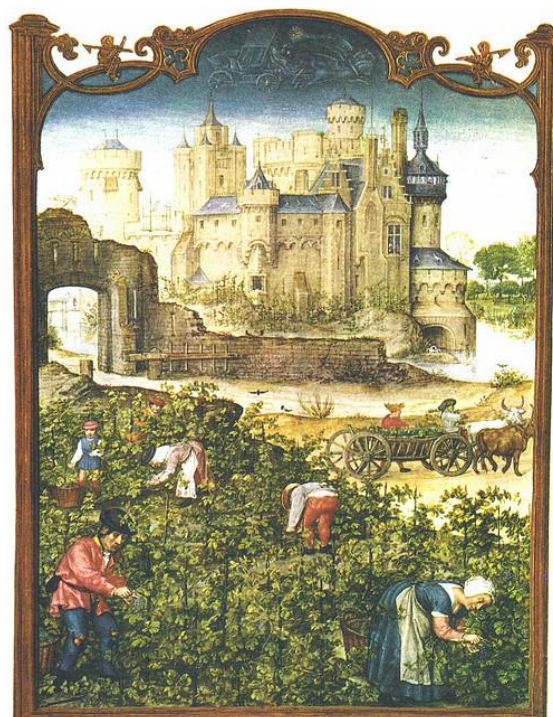

September. Prelievanie čerstvej hroznovej šťavy (mesačný obraz z talianskeho stredovekého rukopisu)

September. Zber hrozna (mesačný obraz zo stredovekého rukopisu)

September. Poľnohospodárske práce (mesačný obraz z francúzskeho rukopisu)

Paul z Limburgu, J. Colombe: September (mesačný obraz z Hodiniek vojvodu z Berry, 1412-1416)

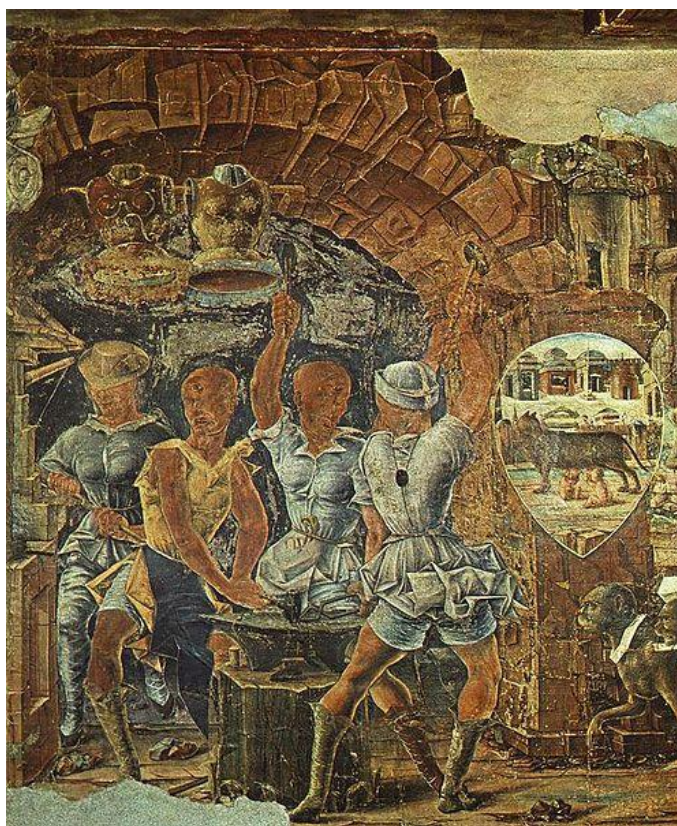
September. Vinohrad (mesačný obraz z Breviarium Grimani, Flámsko, 1510)

Autor neznámy: September (augsburský mesačný obraz, 1531)

HB podľa Jörge Breua St.: September (augsburský mesačný obraz, 16.st.)

C. de' Roberti: Alegória septembra (freska, palác vo Ferrare, 1470)

Septimonium - sedem rímskych pahorkov; pozri Roma quadrata

Septuaginta - Malá čsl. encyklopédia v súvislosti s heslom *Biblia*: Septuaginta je grécky preklad *Starého zákona*, obdobne ako *tartúmy* sú *aramejským* prekladom a *Vulgáta* latinským prekladom; Knihy kronické sú v Septuaginte uvedené pod názvom *Paralipomena*

Nový biblický slovník: Septuaginta má knihy usporiadané podľa tematickej podobnosti; po *Pentateuchu/Piatich knihách Mojžišových* nasledujú historické knihy, potom poézia a mudroslovie a nakoniec proroci; práve toto poradie je (cez *Vulgátu*) zachované vo väčšine kresťanských usporiadaní Biblie; z určitého hľadiska je tento poriadok vernejší chronológii obsahu vyprávania ako usporiadanie židovskej Biblie; ďalej pozri *Starý zákon*

Lurker v súvislosti s heslom *jednorožec*: vďaka nepresnému prekladu sa meno jednorožca dostalo do Biblie; hebrejské slovo *re'em* znamená druh divokého *byvola*; Septuaginta ho na niektorých miestach preložila ako *monokeros* a *Vulgáta* ako unikornis, čiže jednorožec

pozri *heptateuch*, *hexateuch*, *Sedem kníh Starého zákona*; *apokryfy* (Gábriš); *Physiologus/Fyziologus*; *katalyma* (Kroll)

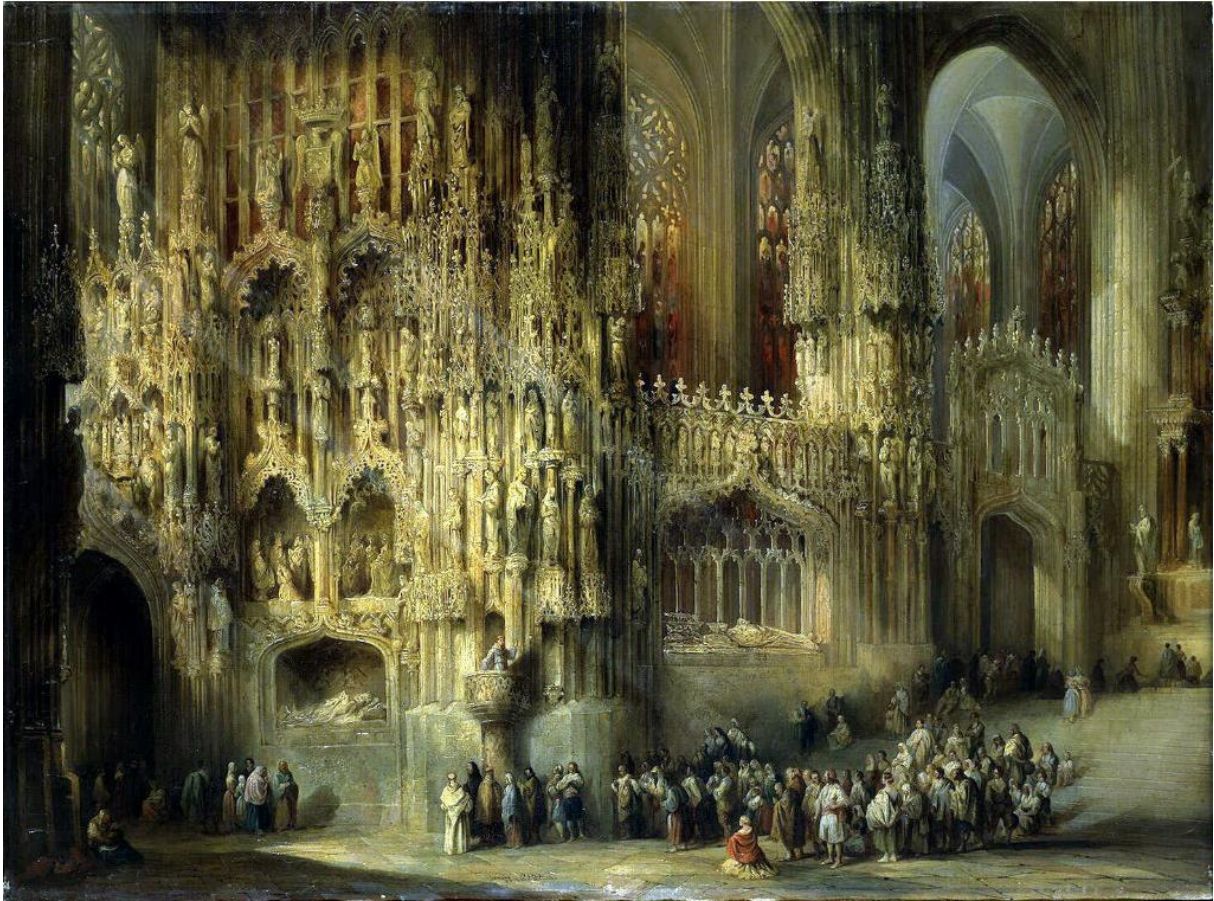
<http://it.wikipedia.org/wiki/Septuaginta>

sepulkrum - lat. *sepulcrum* – „hrob“; vo všeobecnosti *hrob*; v užšom význame variant *Božieho hrobu*, *relikviár* v podobe výklenku v múre s ostatkami *križa* (napr. na Karlštejne v kostole P. Márie); *sepulcrum* s *ostatkami* bolo nevyhnutnou súčasťou starovekého *oltára*

<http://de.wikipedia.org/wiki/Sepulcrum>

Sepulkrum konštáblů Pedra Fernández de Velasco a Manrique de Lara y Mencía de Mendoza y Figueroa (kaplnka Konštáblů katedrály v Burgose, 15.st.)

G. Perez de Villamil: Interiér katedrály San Miguel v Jereze (18.-19.st.)

sepulkrálny kostol - kostol sepulkrálny

Sequana - 1. galská, rímsko-keltská bohyňa; pozri *galskí bohovia*
2. staroveký názov rieky Seiny

Biedermann: v súvislosti s heslom *kačica*: Sequana bola galská, rímsko-keltská bohyňa (pozri *Galia*; *keltská mytológia*)

- Sequana bola bohyňa keltských Serquanov žijúcich medzi riekami Saonou (Seinou) a Rhonou; riečna bohyňa (pozri *bohovia vodní*), uctievaná tiež ako bohyňa lekárstva (pozri *bohovia lekárstva*); bronzové sošky zachycujú bohyňu ako ženu s *diadéomom* na hlave, s rukami dvíhnutými v ochrannom gestu, ako stojí na člnu v tvare kačice, ktorá drží v zobáku kúsok koláča; jej posvätnými zvieratami boli kačice a psi, vždy spájaní s liečením a uzdravovaním; nálezy figúrok dokladajú tiež vzťah s gréckom rímskym bohom lekárstva *Asklépiom/Aesculapom*, ktorého kult bol rozšírený aj medzi Galmi; pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; galskí bohovia*

Sequens František - (†1896); český maliar; ovplyvnený hnutím *nazarénov*, výnimočne je uvádzaný medzi *prerafaelistami*; pod ich vplyvom sa obmedzil na historické a náboženské témy; jeho žiakmi na pražskej *Akadémii* boli okrem iných *Fr. Kupka*, *Luděk Marold*, *Gustav Miksch*, *Josef Karel Linhart*, *Viktor Oliva* a *Maxmilián Pirner*; na umelecký vývoj svojich žiakov mal minimálny vplyv; svojimi dielami sa usiloval viac pôsobiť na myseľ ako oko diváka (porovnaj *naratívny*); jeho obrazy majú harmonické, ale nevýrazné zafarbenie; odmietal *realizmus* (dobový výtvarný smer 19.st.), lebo podľa neho by poškodil *štýlovosť* diela; porovnaj *akademizmus*

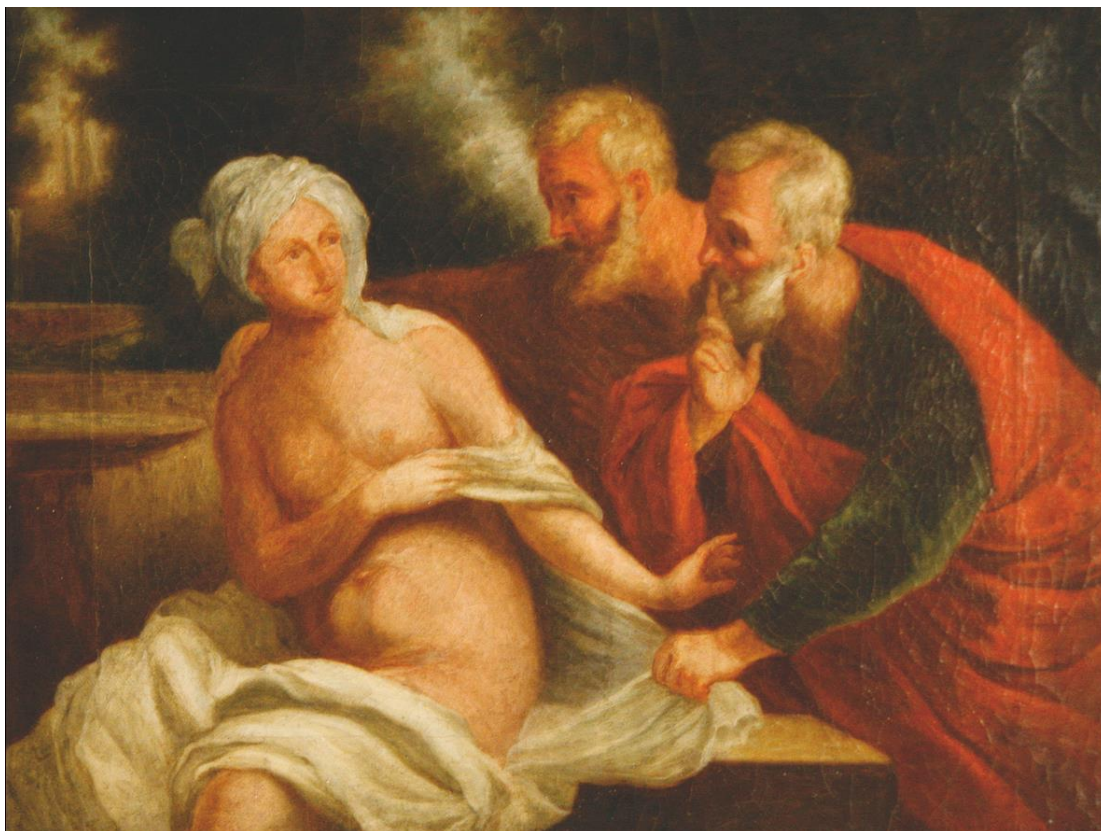
Sequeira Domingos - (†1837); slávny portugalský maliar v kráľovského dvora Jána VI portugalského; najprv študoval umenie na akadémii Lisabone, než sa presťahoval do Ríma kde bol žiakom *Antonia Cavallucci*; v roku 1823 navštívil Paríž, kde sa pokúsil pracovať v technike leptu a litografie; v roku 1825 namaľoval obraz *Smrť Camões*, ktorá predznamena preromantizmus a romantizmus

v portugalskej maľbe; pozri *portugalskí maliari neoklasicistickí*, *portugalskí maliari dvorní*, *dvorní maliari*

https://en.wikipedia.org/wiki/Domingos_Sequeira

https://pt.wikipedia.org/wiki/Domingos_Sequeira

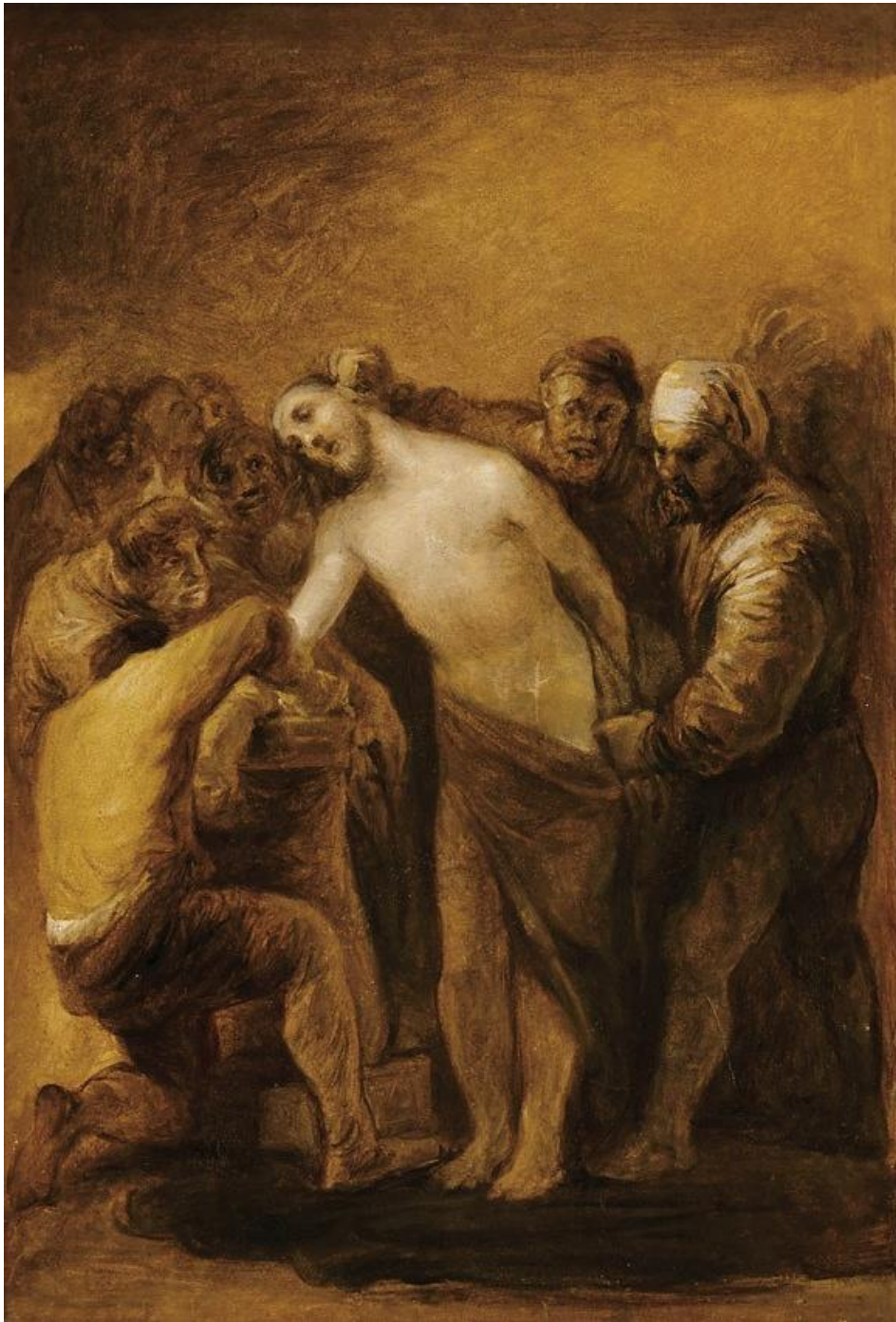
<https://www.google.sk/search?q=Domingos+de+Sequeira&espv=2&biw=1848&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CDcQsARqFQoTCJiPtsXp6cYCFYnrFAodBGwCeA>

D. Sequeira: Zuzana a starci (18.-19.st.)

D. Sequeira: Tobiáš lieči slepotu svojho otca (brunaille, 18.-19.st.)

D. Sequeira: Kristus vyzliekaný zo šiat (brunaille, 18.-19.st.)

D. Sequeira: Portugalsko na pokraji (1820)

D. Sequeira: Kázeň Jána Krstiteľa (1793)

D. Sequeira: Korunovanie Panny (1830)

D. Sequeira: Klaňanie troch mudrcov (1828)

seraf - hebr. שרף, pl. שרפים / serafim – „planúci“, príp. „žiariaci had“

-typ starozákonného *anjela* pohybujúceho sa v blízkosti *Jahveho* (pozri *anjelský chór*); v kresťanstve na najvyššom stupni v hierarchii anjelov; mal obdobnú funkciu ako *cherub*, ale mal tri páry krídiel (jedným párom si zakrýval tvár, druhým sa neustále pohyboval a tretím párom si zakrýval nohy); jeho výtvarná podoba sa volá *serafín* a predstavuje symbol rýchlosti, s ktorou má byť uskutočnená božia vôľa; v *symbolike farieb* (oheň božej lásky a čistej duchovnosti) mu bola prisúdená *farba červená* (pozor: iné pramene uvádzajú ako symbolickú farbu serafínov modrú a *cherubínov* červenú); pozri *deväť anjelských chórov*, *spas v silach*, *oko*; porovnaj popis *tetramorfov* zo *Zjavenia*

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Seraf>

<http://it.wikipedia.org/wiki/Serafino>

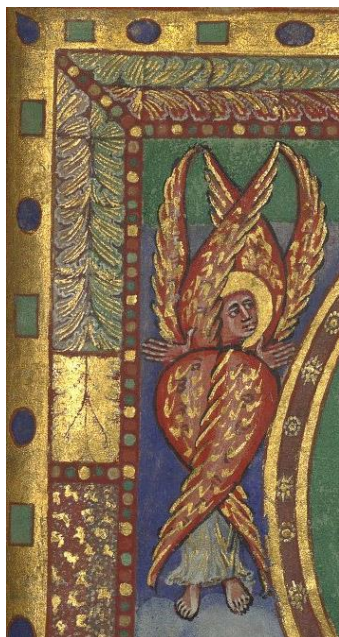
<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D0%BC%D1%8B>

Serafia/Seraphia - pozri *kresťanskí svätci*

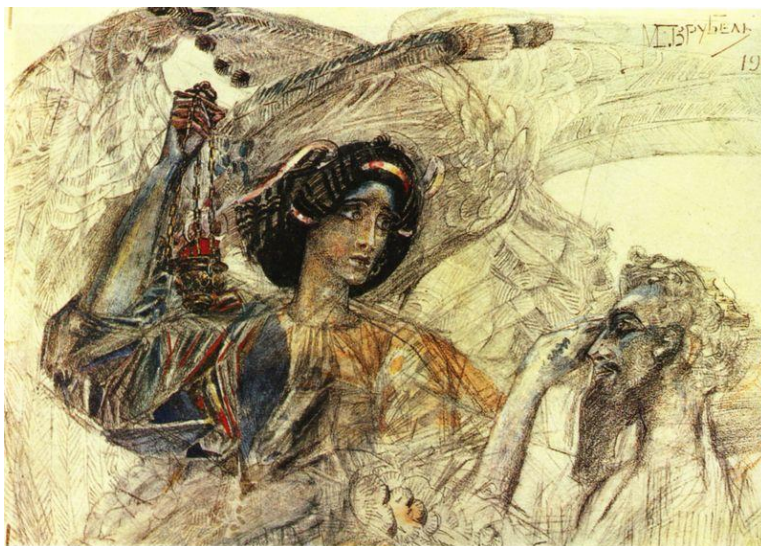

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Serafia (kolorovaný drevoryt, Norimberská kronika, 1493)

serafín - výtvarné zobrazenie *serafa*; pozri *cherubín*

Serafín (Sacramentarium Charlesa le Chauve, 869-870)

M. Vrubel: Šesťkrídly serafín (k básni Puškina: Prorok, ceruza, akvarel, 1905)

M. Vrubel: Šesťkrídly seraf. Azrael (1904)

serail - turec. saray; odvodené z perzského سرای / saray; palác alebo rezidencia tureckého vládcu; najmä v 18.st. bol stelesnením exotických predstáv Európanov o kultúre *Osmanskej ríše* ako príklad v Mozartovej opere *Únos zo Serailu*; Veľký serail v Istanbule považovaný za majstrovské diela osmanskej architektúry; porovnaj *karavanserai*

T. Chassériau: Maurská žena v kúpeli serailu (1854)

serápeion - chrám boha *Sarápisa/Serápisa*; pozri *rímska mytológia*; *chrám rímsky*; *Alexandria*

sv. **Serapion Alžírsky** - Najväčší maliari: sv. Serapion sa stal *mercedariom* na počiatku 13.st., krátko po vzniku rádu; v súlade so zásadami bratstva okrem zvyčajných rehoľných sľubov zložil sľub položiť život za kresťanov predaných do otroctva, ktorým tak hrozila strata viery; niekoľko razy sa vypravil do Afriky, aby vykupoval v *maurského* otroctva kresťanov; r. 1240 chytený pirátmi a zomrel mučeníckou smrťou; pozri *kresťanskí svätci*

[http://en.wikipedia.org/wiki/Saint_Serapion_\(Zurbar%C3%A1n\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Saint_Serapion_(Zurbar%C3%A1n))

F. Zurbarán: Svätý Serapion (1628)

Serápis - známejší variant mena boha *Sarápisa*

serdab - neprístupná komora v egyptskej *mastabe* s kruhovým *tandom*; s vonkajším svetom spojená úzkymi priezormi, neskoršie zamurovanými

Zamarovský v súvislosti s heslom *Džóser*: malá uzavretá miestnosť v *chráme zádušnom* (?), obsahujúca faraónovu sochu

Dudák: 1.v Iránu, Iráku a Indii kamenná klenutá pivnica s nádržou na dažďovú vodu pre zásobovanie karaván; pozri *islamská architektúra*
2.uzavretá miestnosť v *mastabe*, obsahujúca sochu zosnulého

Discovery v súvislosti s témou *Veľká sfinga*: pri základov *Džóserovej pyramídy* sa nachádza stavba, ktorá umožňuje nahliadnuť do duše starovekých Egyptanov; táto stavba vyzerá ako kombinácia strielne a observatória; v skutočnosti je to tajná miestnosť zvaná *serdab*; vpredu sú dva zvláštne otvory, čosi ako veľké kukátko; vo vnútri je socha sediaceho Džósera; vystupuje tak z podsvetia, zo svojej hrobky pod pyramídou; *serdab* je naklonený smerom hore pod uhlom troch stupňov a otvory faraónovi dovoľujú sledovať *hviezdy* na severnej oblohe, ku ktorým sa pripojí ako nesmrteľný boh (pozri *Texty pyramíd*)

www: *serdab* slúžil ako komora pre sochu *Ka* zosnulého jedinca; používaný počas Starej ríše; *serdab* bola zapečatená komora s malou štrbinou alebo otvorom, aby sa duša zosnulého mohla voľne pohybovať

<http://en.wikipedia.org/wiki/Serdab>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Szerd%C3%A1b>

<http://es.wikipedia.org/wiki/Serdab>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Serdab>

Džóserova socha *Ka* sa pozerá von z *mastaby* pripravená prijať dušu zosnulého

Sered' - pozri *Slovensko*

A. von Pettenkofen: Scéna zo Serede pri Váhu (1872)

Joseph Fischer: Plte na Váhu pri Seredi (19.st.)

seref - egyptský ochranca chrámov v podobe okrídleného *leva*; pozri *chrám egyptský*, *egyptské umenie*

serenáda - pozdravná večerná pieseň na počesť milovaného dievčaťa, spievaná pred domom so sprievodom hudobného nástroja (najmä v Taliansku a Španielsku); pozri *hudba*

https://www.google.sk/search?q=seren%C3%A1da&espv=2&biw=1844&bih=995&site=webhp&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CFEQsARqFQoTCKym_pv5uscCFUk3FAodcLwDIg

A. Watteau: Sernáda (1715)

F. Bouterwek: Serenáda v rímskej Kampánii (19.st.)

Sergej - *Sergius Radonežský*

Sergius a Bakchus - rímski občania a vysokí dôstojníci rímskej armády v období 4.st.; ich skryté kresťanstvo bol objavené, keď sa pokúšali vyhnúť povinnosti sprevádzať rímskeho úradníka do pohanského chrámu so zvyškom svojich ochrancov; potom, čo pokračovali v odmietaní obetovať Jupiterovi boli verejne ponižovaní tým, že ich nútili nosiť ženské šaty a vodili ich po meste; Galerius ich potom poslal do Barbalissosu v Mezopotámii, aby im dohovoriť Antioch, vojenský veliteľ a starý priateľ Sergia; Antiochus ich nedokázal presvedčiť, aby sa vzdali svojej viery a Bakchus bol ubitý na smrť; na druhý deň sa Sergiovi zjavil Bakchusov duch a povzbudil ho, aby aj naďalej bol silný, aby mohli navždy byť spolu; počas najbližších dní, Sergius bol tiež brutálne mučený a nakoniec popravený v Resafa; Sergius a Bakchus získali popularitu v *gay* kresťanskom spoločenstve; jednako len nie sú žiadne literárne podklady, že by vôbec existovali; pozri *kresťanskí svätci*

https://en.wikipedia.org/wiki/Sergius_and_Bacchus

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Sergius a Bakchus (Norimberská kronika, 1440-1514)

Sergius Paulus - v *Skutkov apoštolských* rímsky prokonzul obrátený na kresťanstvo potom, čo bol svedkom zázračného oslepnutia židovského kúzelníka *Elymasa*; pozri *biblické postavy*

Raffael: Obrátenie Sergia Paulusa (1515)

Sergius Radonežský - (†1392); tiež Sergej; *mních*, ktorý sa narodil v Rostove vo šľachtickej rodine asi sto rokov po dobytí Ruska Tatármi; po úteku rodiny do Radoneže a po smrti rodičov s bratom Štefanom vstúpili do kláštora sv. Trojice a obnovili život komunity, ktorý zanikol za vpádu Tatárov; ich krok znamenal trvalé obohatenie ruskej cirkvi; nástojil na bežnom živote mníchov bez žobrania, čo viedlo k nespokojnosti; Sergius potom založil iný kláštor vo vzdialeno lese; svojimi drevenými celami s kamenným kostolom kláštor pripomínal *kartuziánsky* kláštor; počas života zložil asi 40 kláštorov; Sergia počas jeho života a po smrti uctievali ako svätého; Sergius sa stal *patrónom* Moskvy a neskôr Ruska

L. van Leyden: Mohamedán a mních Sergius (rytina, 1508)

Sericus - P. de Soye

serif - v *typografii* priečne zakončenie kolmého *drie*ku písmena; podľa použitia sa delia písmená na serifové a bezserifové (napr. *grotesk*); porovnaj *duktus*

serigrafia/sieťotlač - grafická technika *tlače* (pozri *prietlač*), ktorá namiesto *štočku* používa sito, cez ktorého nezakryté časti sa pretláča farba

-tlač pomocou hustého sita z *hodvábu*, skla, drôtu, napnutého v ráme; na sito sa nanáša ručne alebo fotomechanicky šablóna, ktorá zakrýva neotláčané miesto; otláčané miesto je pod obnaženou sieťou, cez ktorú sa pretláča pastózna farba na podkladový materiál (pozri *prietlač kontaktná*); technika „vyvinutá“ alebo skôr zdokonalená 1929 (?; pozri *National Serigraph Society*) v USA (pôvodne známa ako technika zdobenia tkanín na Ďalekom východe a v Oriente); využívaná predovšetkým v *užitej grafike*, *priemyselnej grafike*; priamo vo výtvarnej tvorbe v *novej figurácii*, v *novom realizme*, *op-arte*; pozri *fotografia*, *fotogram*, *papier pigmentový*, *šablóna glejová*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Serigrafia>

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B0%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B0%D1%82%D1%8C

http://www.daliprint.eu/index.php?zobraz_menu_id=7&zobraz_submenu_id=32

http://en.wikipedia.org/wiki/Screen_printing

<http://www.galori.eu/news/tema-grafika1/>

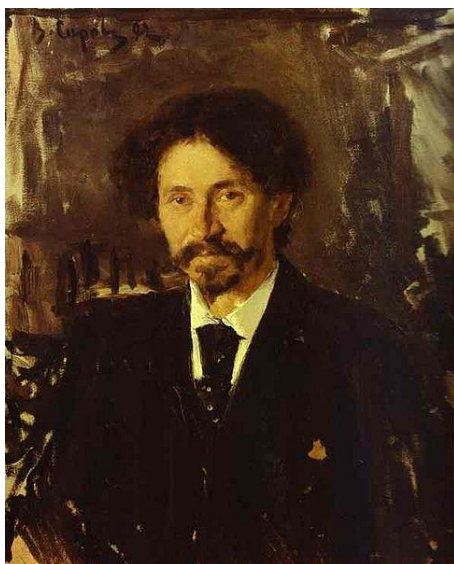
A. Warhol: Marilyn Monroe (serigrafia, 60.roky 20.st.)

O. Dubay ML.: Podhradie (serigrafia, 1980)

serliovský oblúk - oblúk serliovský

Serov Valentin Alexandrovič - (†1911); ruský maliar

V. A. Serov: Portrét umelca Ilju Repina (1892)

serpentín - hadec

serpentinata figura - figura serpentinata

Serpotta James - (†1732); tiež Giacomo Serpota; taliansky barokový sochár a štukatér; pozri *talianski sochári barokoví, štuka*

http://it.wikipedia.org/wiki/Giacomo_Serpotta

G. Serpotta: Interiér oratória del Rosario di Santa Cita v Palerme (Sicília, 1686 - 1718)

Sérusier Paul - (†1927); francúzsky maliar, ktorý bol priekopník *abstraktného umenia* a inšpiráciou pre avant-gardu *Nabis* hnutia, *syntetismus* a *cloisonismus*; pozri *pont-avenskú školu*

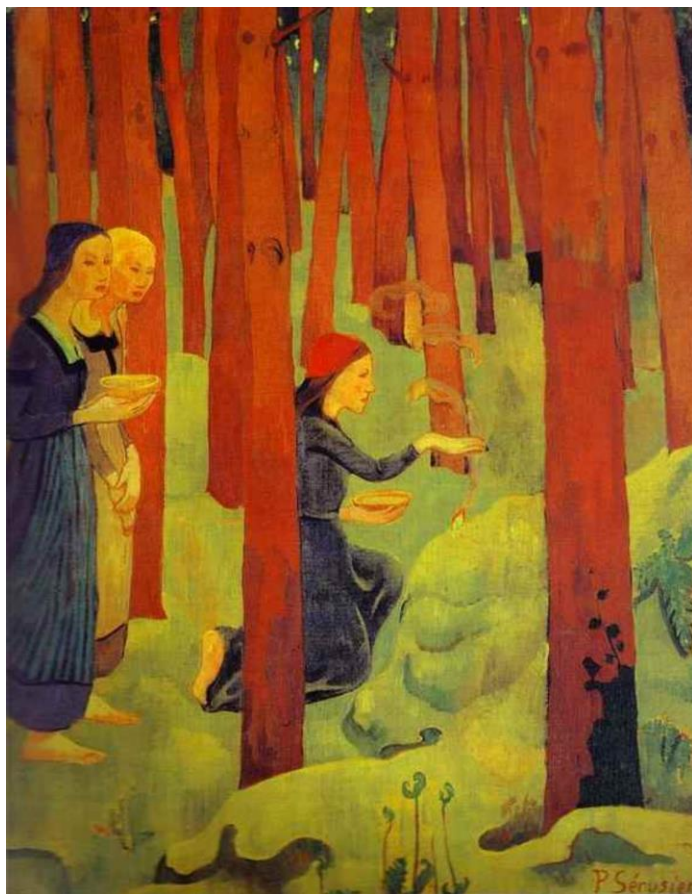
https://en.wikipedia.org/wiki/Paul_S%C3%A9rusier

http://it.wikipedia.org/wiki/Paul_S%C3%A9rusier

<http://www.wikiart.org/en/paul-serusier/susanna-and-the-elders>

P. Sérusier: Talizman (1888)

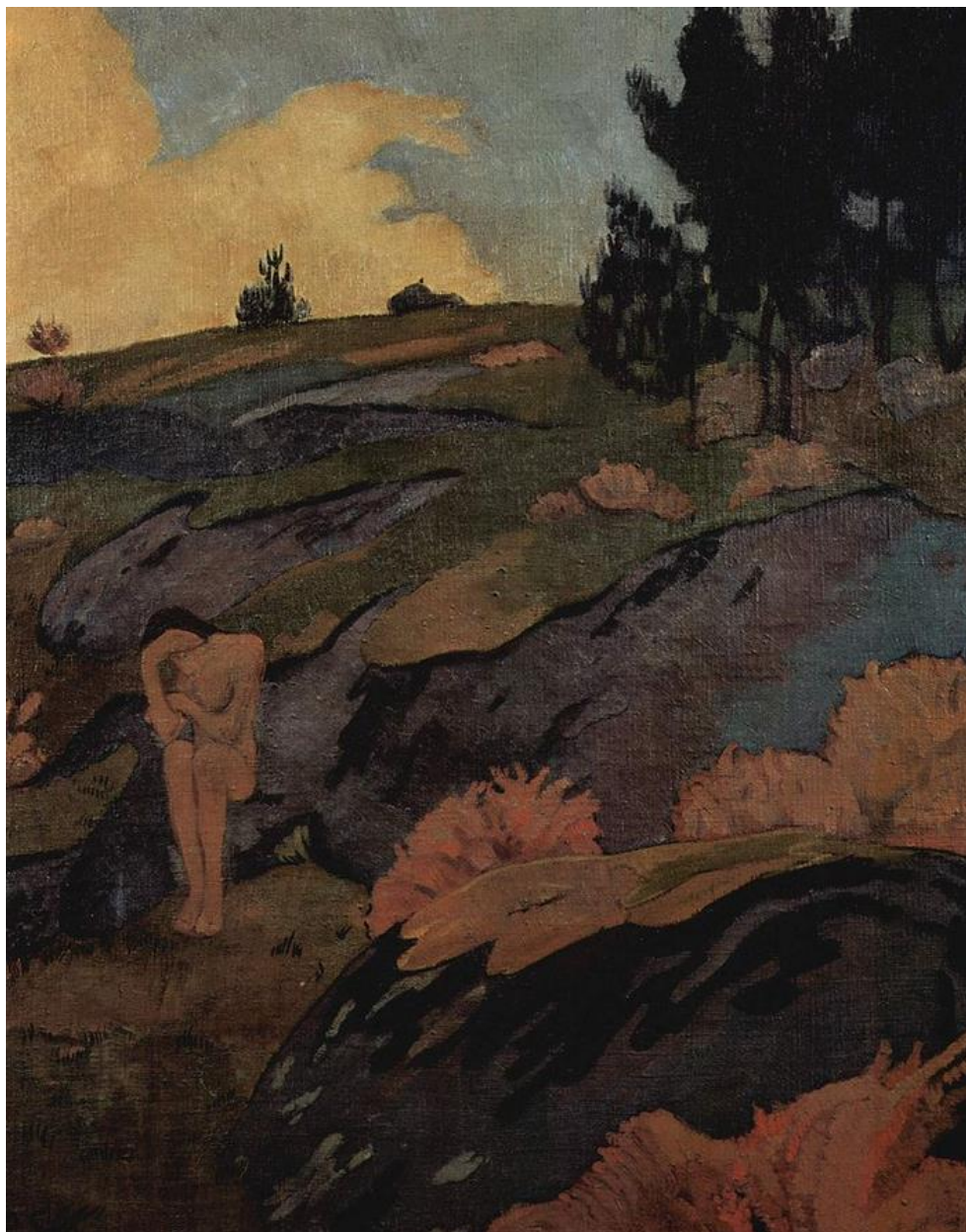
P. Sérusier: Zaklínanie. Posvätný les (1879-1880)

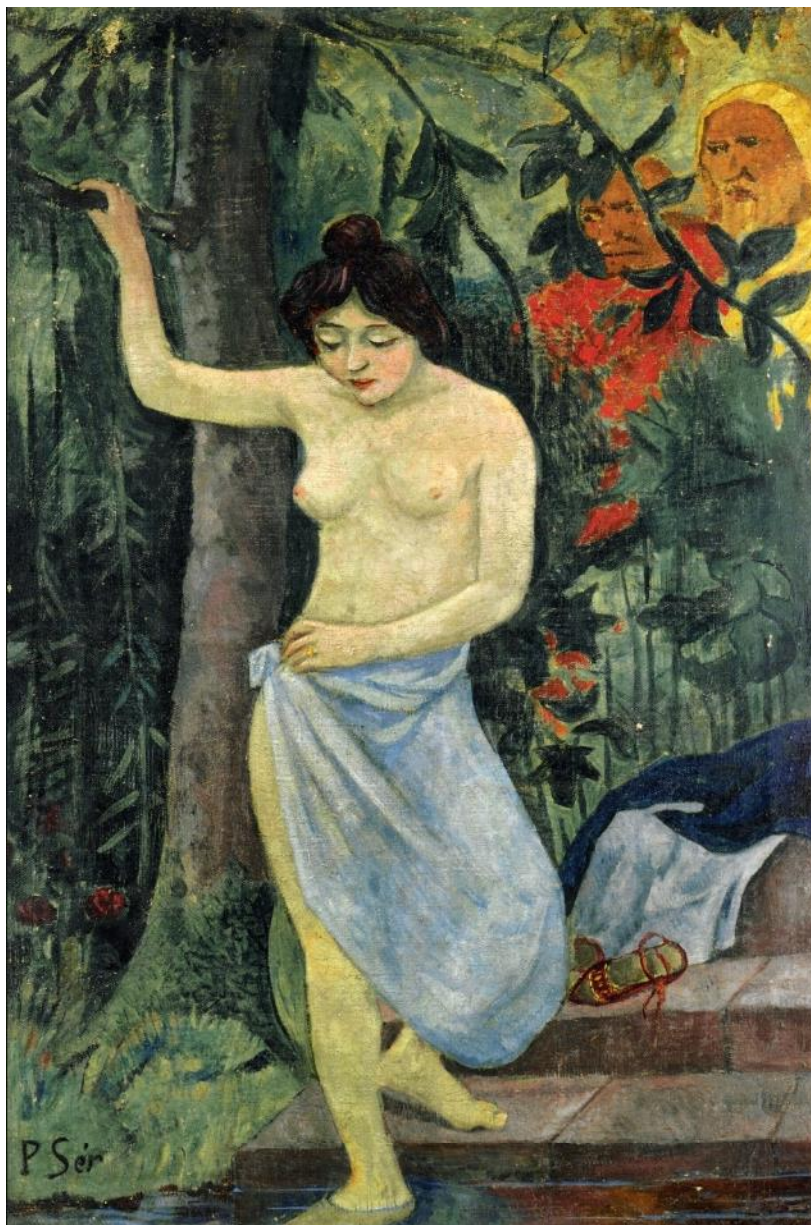
P. Sérusier: Bretónske ženy. Stretnutie v posvätnom háji (1892)

P. Serusier: Jedáci hadov (1894)

P. Serusier: Melanchólia (1890)

P. Serusier: Zuzana a starci (19.st.)

Servác - Baleka v súvislosti s heslom *pútnictvo*: biskup tongerský a *pútnik* zo 4.st.

<http://www.flickr.com/photos/28433765@N07/8602824513/in/photostream/>

servilnosť - *poníženosť, servilnosť, pretváрка*

servis labutí - *labutí servis*

servítková technika - *technika servítková*

„servus servorum Dei“ - lat. – „služobník Božích služobníkov“; titul, ktorý si prisvojil *Gregor I. Veľký*, keď sa stal *pápežom*

serž - polohodvábna, bavlnená alebo polovlnená podšívková *tkanina*; pozri *bavlna, hodváb, vlna; textília*